

КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ: ФОРМИ ЗАХИСТУ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, ЯКІ ПРИБУЛИ З УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ІСПАНІЇ (СКОРОЧЕНА ВЕРСІЯ)¹

10 березня 2022 року

- **ВСТУП.** 4 березня Рада Європейського Союзу ввела в дію² механізм тимчасового захисту³ переміщених осіб, які прибули з України внаслідок збройного конфлікту, викликаного військовим вторгненням Російської Федерації в Україну. Такий механізм було застосовано вперше. Ця публікація містить скорочену версію документа **«Конфлікт в Україні: форми захисту переміщених осіб, які прибули з України до Європейського Союзу та Іспанії»**.
- **ОСОБИ, ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО НА ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ.** Особи, які залишили Україну починаючи з 24 лютого 2022 року. Виділяються дві групи осіб:
  - Група 1:
    - a) громадяни України, які постійно проживали в Україні (до 24 лютого 2022 року),
    - b) громадяни інших країн і особи без громадянства, яким в Україні було надано статус біженця чи іншу подібну форму захисту (до 24 лютого 2022 року), і
    - c) члени сімей осіб, які згадані у двох попередніх пунктах, якщо такі сім'ї знаходилися і проживали в Україні на момент переміщення. У даному випадку членами сімей осіб, згаданих у пунктах (a) та (b), вважаються:
      - Чоловік (дружина) або особа, з якою особа, що потребує захисту, перебуває у фактичних шлюбних відносинах (якщо за правовими нормами щодо іноземців держави Європейського Союзу, що має надати тимчасовий захист, особам, які перебувають у фактичних шлюбних

---

¹ Інформацію оновлено на підставі (1) наказу РСМ/169/2022 від 9 березня «Про порядок надання тимчасового захисту особам, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні» та (2) наказу РСМ/170/2022 від 9 березня «Про публікацію постанови Ради Міністрів від 8 березня 2022 року "Про поширення тимчасового захисту, запровадженого Виконавчим рішенням 2022/382 Ради ЄС від 4 березня 2022 року стосовно осіб, які постраждали внаслідок конфлікту в Україні, на додаткові категорії осіб, які можуть знайти притулок в Іспанії"».

² Виконавче рішення 2022/382 Ради Європейського Союзу від 4 березня 2022 року «Про підтвердження факту масового прибуття з України переміщених осіб в розумінні статті 5 Директиви 2001/55/ЄС і про надання таким особам тимчасового захисту».

³ Цей механізм регулюється Директивою 2001/55/ЄС Ради ЄС від 20 липня 2001 року «Про мінімальні правила надання тимчасового захисту у випадках масового прибуття переміщених осіб і про заходи, спрямовані на забезпечення рівномірного розподілу між державами Європейського Союзу зусиль з приймання таких осіб і наслідків такого приймання».

- відносинах, і особам, які перебувають у зареєстрованому шлюбі, надаються однакові права).
- Неповнолітні діти особи, яка має право на тимчасовий захист, або її чоловіка (дружини), незалежно від того, народилися вони в шлюбі, поза шлюбом чи були усиновлені.
  - Інші близькі родичі (члени сімейної групи), які проживали спільно з особою, яка має право на тимчасовий захист, і знаходилися на її повному або частковому утриманні на момент кризи, яка спричинила переміщення.
- Група 2: особи без громадянства і громадяни інших країн (не громадяни України), які:
- a) можуть довести, що проживали в Україні на законних засадах до 24 лютого 2022 року,
  - b) мали дійсну посвідку на постійне проживання, видану з дотриманням українського законодавства, і
  - c) не можуть повернутися до своєї країни чи регіону походження для довгострокового проживання в умовах безпеки.
- **МОЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ДО ІНШИХ ОСІБ (КАТЕГОРІЇ ОСІБ, СХВАЛЕНІ ІСПАНІЄЮ).** Держави Європейського Союзу можуть поширити застосування тимчасового захисту на інших осіб. В Іспанії тимчасовий захист додатково поширюється на такі категорії осіб:
    - a) Громадяни України, що тимчасово перебували в Іспанії до 24 лютого 2022 року і внаслідок збройного конфлікту не можуть повернутися до України.
    - b) Громадяни інших країн та особи без громадянства, які проживали в Україні на законних засадах на підставі дійсних посвідок на постійне проживання або посвідок на проживання іншого типу (наприклад, для студентів), оформлених з дотриманням українських правових норм, та не можуть повернутися до своєї країни чи регіону.
    - c) Члени сімей осіб, які згадані у двох попередніх пунктах. Членами сім'ї вважаються:
      - чоловік (дружина) або особа, з якою особа, яка має право на захист, перебуває у фактичних шлюбних відносинах;
      - неповнолітні діти (за умови, що вони не перебувають у шлюбі) особи, яка має право на захист, або її подружжя, незалежно від того, народилися вони в шлюбі, поза шлюбом чи були усиновлені;
      - інші близькі родичі (члени сімейної групи), які спільно проживали з особою, яка має право на захист, на момент настання подій, що призвели до масового прибуття переміщених осіб, і знаходилися на її повному чи частковому утриманні.

- d) Громадяни України, які знаходилися в Іспанії до 24 лютого нелегально і внаслідок збройного конфлікту не можуть повернутися до України.

У цьому останньому випадку право на тимчасовий захист не поширюється на членів сім'ї.

- **СТРОК НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ.** Перший раз тимчасовий захист надається на один рік. Цей строк автоматично продовжується на шість місяців, до одного додаткового року. Якщо після закінчення цього періоду обставини, які послужили підставою для надання тимчасового захисту, не змінилися, Рада ЄС може продовжити строк надання тимчасового захисту ще на один рік. Таким чином, максимально можливий строк – три роки.

Тимчасовий захист може припинитися в будь-який момент за рішенням Ради Європейського Союзу на підставі того, що існує можливість безпечного повернення в країну походження.

- **ДЕРЖАВА, ЯКА МАЄ КОМПЕТЕНЦІЮ ДЛЯ НАДАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ.** Такою державою може бути будь-яка держава Європейського Союзу, яку обрала особа, що звертається за тимчасовим захистом. Громадяни України мають право перетнути кордони держав Європейського Союзу без візи, якщо запланований термін перебування не перевищує 90 днів. Це дозволяє їм вільно пересуватися по території Європейського Союзу протягом 90 днів (у межах періоду в 180 днів). Протягом цього періоду вони можуть направитися у будь-яку державу за своїм вибором і звернутися там за тимчасовим захистом.

Користатися правами, які надає тимчасовий захист, вони можуть тільки в тій державі, яка їх приймає.

- **ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ ЗА ТИМЧАСОВИМ ЗАХИСТОМ (В ІСПАНІЇ)**

ПРОЦЕДУРА	ПОЯСНЕННЯ
Подання заяви	Заяву можна подати: (а) співробітникам Головного управління поліції в пунктах прийому, тимчасового розміщення та перенаправлення осіб, які потребують захисту, Міністерства інтеграції, соціального забезпечення та міграції або, в окремих випадках, (b) в призначених для цього відділах поліції.
Дані, які потрібно надати разом з заявою	Документи, що підтверджують належність до категорії осіб, які мають право на тимчасовий захист. Адреса. Номер мобільного телефона (за можливістю) та електронна адреса заявника (заявник може надати згоду на отримання повідомлень на електронну пошту). Співробітники поліції візьмуть у заявників відбитки пальців.
Для неповнолітніх	Якщо неповнолітня дитина перебуває в Іспанії з сім'єю, заяву подає особа, що відповідає за неї. Хоча в правових нормах не йдеться про це окремо, якщо неповнолітня дитина, розлучена із сім'єю, заяву подає її законний представник чи піклувальник, як буде пояснено далі.
Розгляд документів	Документи розглядаються Службою з питань притулку та біженців (OAR).

Співбесіда	Проходження співбесіди не обов'язкове. Співбесіда проводиться в окремих випадках, коли потрібно з'ясувати якісь обставини.
Ухвалення рішення	Рішення ухвалює міністр внутрішніх справ. Схвальне рішення означає надання дозволу на проживання та дозволу на роботу (для повнолітніх).
Максимальний термін ухвалення рішення	24 години з моменту подання заяви.
Повідомлення про рішення	За можливістю повідомлення буде надсилатися електронною поштою. Можливе також надсилання повідомлень поштою або отримання їх особисто у відділах поліції або відділах у справах іноземців чи в пунктах тимчасового розміщення та перенаправлення біженців Міністерства інтеграції, соціального забезпечення та міграції. Повідомлення про ухвалені рішення можуть також публікуватися в Офіційному державному віснику та на веб-сторінці Служби з питань притулку та біженців.
У разі зміни адреси	Про зміну адреси слід якнайшвидше повідомити Службу з питань притулку та біженців (OAR).
Оскарження відмови	Відмову можна оскаржити шляхом подання заяви про перегляд рішення до Міністерства внутрішніх справ (протягом одного місяця з дня отримання повідомлення) або шляхом подання оскарження адміністративних дій (протягом двох місяців з дня отримання повідомлення).

- **ПРАВА ОСІБ, ЯКИМ НАДАНО ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ**

ПРАВО	ЗМІСТ
Права особи, яка звернулася за тимчасовим захистом	Дозвіл на перебування на території Іспанії (поки розглядається її заява). Дозвіл на отримання соціальної допомоги.
Право на інформацію	В момент подання заяви особа отримує інформацію про свої права та обов'язки в письмовому вигляді зрозумілою їй мовою.
Дозвіл на проживання	Надаватиметься дозвіл на тимчасове проживання. В Іспанії цей дозвіл діятиме один рік (з можливістю періодичного продовження на один рік).
Документ, що посвідчує особу	Видаватиметься посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист. В Іспанії видаватиметься посвідчення особи іноземця (TIE). Із заявою про видачу цього документа слід звернутися до відповідних відділів у справах іноземців або поліції протягом одного місяця з моменту отримання повідомлення про надання дозволу на проживання.
Дозвіл на роботу	Особа, яким надано тимчасовий захист, можуть провадити підприємницьку або незалежну професійну діяльність чи працювати за трудовим договором із дотриманням правил, застосованих до кожної професії, протягом періоду дії тимчасового дозволу. Дозвіл на роботу дійсний протягом періоду дії дозволу на проживання.
Право на освіту	Неповнолітні особи мають право на освіту на рівних правах з громадянами держави, яка їх приймає. Дорослі можуть отримати професійну освіту або отримати практичну підготовку на підприємствах.

Медичне обслуговування	Право на медичне обслуговування обов'язково включає право на отримання невідкладної медичної допомоги і базове лікування захворювань.
Розміщення	Заінтересована особа має бути забезпечена належним житлом або засобами для його отримання.
Соціальна допомога	Якщо заінтересована особа не має достатніх коштів, вона має бути забезпечена соціальною допомогою та харчуванням. Надання такої допомоги може залежати від здатності заінтересованих осіб до самозабезпечення.
Вразливі категорії осіб	Має бути передбачена необхідна допомога (медичного та іншого характеру) для осіб, які належать до найбільш вразливих категорій (діти, розлучені із сім'єю, особи, які зазнали катувань, зґвалтування або інших важких форм морального, фізичного чи сексуального насильства).
Право на свободу пересування	В Іспанії особа, якій надано тимчасовий захист, має право вільно переміщатися по території держави.

- **ПЕРЕМІЩЕННЯ ДО ІНШОЇ ДЕРЖАВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.** Переміщення особи, якій надано тимчасовий захист, до іншої держави Європейського Союзу можливе лише за наявності згоди заінтересованої особи. У разі такого переміщення дозвіл на проживання в державі походження скасовується, а держава прибуття має забезпечити переміщеній особі персональний захист. Нова держава, до якої переміщується особа, має надати їй спеціальний пропуск для в'їзду на її територію.
- **ВОЗЗ'ЄДНАННЯ РОДИНИ.** Особа, якій надано тимчасовий захист, може возз'єднатися в державі Європейського Союзу, яка надала їй тимчасовий захист, із членами своєї родини, які: (а) ще в Україні були частиною її родини і (б) з якими її було розлучено внаслідок вторгнення і збройного конфлікту. Коли йдеться про таку процедуру, членами родини, з якими можливе возз'єднання, вважаються:

ЧЛЕН СІМ'Ї	ПОРЯДОК ВОЗЗ'ЄДНАННЯ
Чоловік (дружина) або особа, з якою заявник фактично проживає однією сім'єю протягом тривалого часу (якщо відповідно до законодавства з питань іноземців держави, яка надає захист, права неодружених пар дорівнюють до прав одружених пар). Не застосовується у випадках встановлення судом режиму окремого проживання подружжя, фактичного окремого проживання подружжя та розлучення.	Возз'єднання відбувається з урахуванням побажань родини.
Неповнолітні діти (за умови, що вони не перебувають у шлюбі) особи, яка звертається із заявою про возз'єднання, її чоловіка (дружини) або особи, з якою заявник перебуває у фактичних шлюбних відносинах, незалежно від того, народилися вони в шлюбі, поза шлюбом чи були усиновлені.	Возз'єднання відбувається з урахуванням побажань родини.
Інші близькі родичі (члени сімейної групи), які проживали спільно з особою, яка звертається із заявою про возз'єднання, на момент настання обставин, які викликали масове прибуття, і знаходилися на її території.	Таке возз'єднання можливе тоді, коли за умови неперееїзду до місця проживання родини такі члени сім'ї

ЧЛЕН СІМ'Ї

ПОРЯДОК ВОЗЗ'ЄДНАННЯ

повному або частковому утриманні на момент кризи, яка спричинила переміщення.

опиняться у надзвичайно складній ситуації.

В Іспанії уповноваженим органом з питань возз'єднання родин є Служба з питань притулку та біженців (OAR).

- **ДІТИ, РОЗЛУЧЕНІ ІЗ СІМ'ЄЮ.** Першочергова увага приділятиметься якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держава Європейського Союзу ухвалює рішення з таких питань:

- Представництво дитини законним представником.

В Іспанії законне представництво бере на себе адміністрація автономного регіону, в якому проживає дитина (при цьому дитина отримує статус дитини, позбавленої батьківського піклування).

- Місце проживання та піклувальники дитини. Уповноважений орган держави Європейського Союзу (в Іспанії це автономний регіон) ухвалює рішення щодо місця проживання та піклувальників дитини:

- а) Проживання з дорослими членами сім'ї дитини.
- б) Проживання у прийомній сім'ї.
- в) Проживання у спеціально обладнаних для дітей пунктах тимчасового розміщення або в іншому спеціально обладнаному для дітей місці проживання.
- г) Проживання з особою, яка дбала про дитину на момент виїзду з України. Держави Європейського Союзу вживатимуть необхідні заходи для надання такого місця проживання.

Доросла людина, якій доручають піклування про дитину, має надати на це свою згоду. Точка зору дитини теж має братися до уваги з урахуванням її віку та ступеня зрілості.

- **ПРИПИНЕННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ.** Припинення тимчасового захисту відбувається в таких випадках:

- У будь-який момент, за рішенням Ради Європейського Союзу, на підставі можливості безпечного повернення в країну походження.

Про цю обставину заінтересованим особам буде повідомлено в момент продовження дозволу на проживання з установами терміну для надання заперечень, які вони вважатимуть доречними.

- У разі відмови від захисту самої особи, якій надано тимчасовий захист.

- У разі переміщення до іншої держави Європейського Союзу (яка має надати тимчасовий захист відповідно до зазначеного вище).
- У разі мовчазної відмови. Мовчазна відмова відбувається тоді, коли особа, якій надано тимчасовий захист і яку викликано для проведення певної обов'язкової процедури, не з'являється до уповноваженого органу протягом 45 днів з моменту виклику (якщо особа не доведе наявність поважних причин своєї неявки).

Після припинення тимчасового захисту застосовується загальне законодавство держави Європейського Союзу у сфері надання захисту та з питань іноземців. Після припинення тимчасового захисту можна подати заяву про надання міжнародного захисту (якщо це не було зроблено раніше) або подати заяву про надання іншого дозволу на проживання і роботу.

- **ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ В РАЗІ ПРИПИНЕННЯ ДІЇ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ.** Держава Європейського Союзу вживатиме заходи з метою сприяння добровільному поверненню. Якщо добровільне повернення не відбудеться, держава може вжити заходів щодо примусового повернення. Примусове повернення не застосовується тоді, коли повернення є неможливим з гуманітарних причин або якщо існують поважні причини (стан здоров'я), що унеможливають здійснення поїздки (доки триває така ситуація).

Сім'ї, в яких є неповнолітні діти, що навчаються в школі, можуть отримати дозвіл продовжити перебування в Іспанії до закінчення поточного навчального року.

- **МОЖЛИВІСТЬ ОДНОЧАСНОГО ОТРИМАННЯ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ (СТАТУСУ БІЖЕНЦЯ / ДОДАТКОВОГО ЗАХИСТУ).** Оскільки отримання тимчасового захисту не виключає надання міжнародного захисту, можливо, варто одночасно подати заяву не тільки на тимчасовий, але й на міжнародний захист. Заяви про надання міжнародного захисту розглядаються довше, при цьому обставини вивчаються в кожному випадку індивідуально, щоб пересвідчитися, що йдеться про переслідування (для надання статусу біженця) або серйозну небезпеку в разі повернення до країни походження (для надання додаткового захисту). Однак можливі переваги міжнародного захисту — (a) міжнародний захист необмежений у часі, на відміну від тимчасового захисту; (b) міжнародний захист не може бути припинений у будь-який момент за загальним рішенням (Ради); (c) міжнародний захист надає більше прав.

Якщо термін тимчасового захисту закінчився, а рішення щодо міжнародного захисту ще не ухвалене, розгляд справи триватиме до ухвалення рішення.

Хоча у правових нормах це не прописано, за логікою компетентною державою для надання міжнародного захисту є та сама держава, яка надала тимчасовий захист.

Особи, яким надано тимчасовий захист, не отримують додаткових прав у якості осіб, які звернулися за наданням міжнародного захисту.

Більш детальні пояснення щодо правових аспектів та порядку надання міжнародного захисту наведені в документі «*Конфлікт в Україні: форми захисту переміщених осіб, які прибули з України до Європейського Союзу та Іспанії*».

- **СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ (В ІСПАНІЇ)**. Скористатися міжнародним захистом можуть такі категорії осіб⁴: (а) особи, які виїхали з України починаючи з 24 лютого 2022 року внаслідок російського вторгнення, що розпочалося в зазначену дату, і (b) особи, для яких Україна була місцем постійного проживання, але на момент початку конфлікту вони знаходилися в Іспанії і не змогли повернутися до України

В обидві категорії осіб включаються як громадяни України, так і громадяни інших країн чи особи без громадянства з правом на постійне проживання в Україні, а також їх сім'ї.

Щоб отримати доступ до системи міжнародного захисту, ці особи мають перебувати у складному матеріальному становищі та відповідати решті вимог, встановлених у Положенні про застосування системи міжнародного захисту.

Під час перебування в системі міжнародного захисту такі особи повинні якнайшвидше і в жодному разі не пізніше ніж через три місяці після в'їзду до країни отримати документи на підтвердження легального знаходження в країні, якими можуть бути заява про бажання просити про надання міжнародного захисту, власне заява про надання міжнародного захисту або ж документи, що підтверджують факт надання міжнародного захисту.

---

⁴ Роз'яснення від 4 березня 2022 року щодо приймання осіб, які полишили Україну через війну або не можуть повернутися до України через війну, надане начальником Головного управління з програм міжнародного захисту та гуманітарної допомоги.

www.fundacionprofesoruria.org
www.uria.com

Ця публікація містить інформацію загального характеру і не замінює юридичну консультацію.